

KERIMÄEN KALATALON TOIMINNAN EDELLYTYKSET

Selvitysraportti 2012

Itä-Suomen kalatalousryhmä

Jussi Kuusela

1. Johdanto	3
2. Aineisto ja menetelmät	3
2.1. Ammattikalastajat ja kalanjalostajat.....	3
2.2. Irtopakastuslaitokset.....	5
2.3. Tukkuliikkeet.....	6
3. Tulokset	7
3.1. Ammattikalastajat.....	7
3.2. Kalanjalostajat.....	8
3.3. Irtopakastuslaitokset.....	8
3.3.1. <i>Kuusamo</i>	8
3.3.2. <i>Vesanto</i>	9
3.3.3. <i>Padasjoki</i>	9
3.3.4. <i>Lappeenranta</i>	10
3.3.5. <i>Yhteenveto irtopakastuslaitosten henkilöstön kommenteista</i>	10
3.4. Tukkuliikkeet.....	12
4. Kerimäen kalatalon toiminnan edellytykset	13
4.1. Hankkeen taustat	13
4.2. Irtopakastuslaitosten mahdollisuudet kalamarkkinoilla	15
4.2.1. <i>Markkinointia ja lisää markkinointia</i>	15
4.2.2. <i>...ja laatua</i>	16
4.2.3. <i>..sekä yhteistyötä</i>	17
4.3. Lainsäädäntö ja tukilinjaukset.....	17
4.4. Kerimäen kalatalon toimintastrategia	18
4.4.1. <i>Yhtiömuoto ja toiminnan pyörittäminen</i>	18
4.4.2. <i>Kiinteistön lunastussopimus</i>	19
4.4.3. <i>Logistiikka ja laatuasiat</i>	20
4.4.4. <i>Toiminnan rajoitukset</i>	20
4.4.5. <i>Kerimäen Kalatalo Oy:n työlista</i>	20
5. Loppupäätelmä	21
6. Lähteet	23
7. Liitteet	25

1. JOHDANTO

Selvityksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa, miten Etelä-Savon ELY-keskuksen alueen elinkeinokalatalouden toimijat suhtautuvat ammattikalastajille tarkoitetun irtopakastuslaitoksen rakentamishankkeeseen. Keskusteluissa tätä laitosta on kutsuttu myös kalalogistiikkakeskukseksi ja kalataloksi.

Puhelimitse tehtyjen haastattelujen perusteella kartoitettiin kalastajien ja suurten kalamäärien käyttäjien näkökulmat hankkeeseen. Ammattikalastajista pyrittiin löytämään ne henkilöt, jotka voisivat perustaa yhteenliittymän, joka ryhtyisi hallinnoimaan kalataloa. Tietoa kerättiin myös olemassa olevista ammattikalastajien vetämistä irtopakastuslaitoksista, joita on käytetty malleina Kerimäelle suunnitellun laitokselle. Koska suunnitelmissa laitos rakentuu pitkälle irtopakastetun kalan tuottamiseen tarkasteltiin toimivien laitosten käyttöasteita ja pohdittiin markkinanäkymiä.

Kerimäen kunta on käynnistänyt kesäkuussa 2011 hankevalmistelun kalalogistiikkakeskuksen perustamiseksi Kerimäelle. Kunta on edellyttänyt, että hankkeeseen sitoutuu riittävästi ammattikalastajia ja heidän on perustettava yhteenliittymä, jonka tulee ottaa vastuu laitoksen toiminnasta. Itä-Suomen Kalatalousryhmä on avustanut ammattikalastajia yhteenliittymän perustamiseen liittyvissä asioissa.

Kerimäki, Punkaharju ja Savonlinna muodostavat kuntaliitoksen 1.1.2013. Kerimäen kalatalo sisältyy kuntaliitoksen yhdistämissopimuksen investointiohjelmaan, joten hankkeeseen on sitouduttu myös syntyvän kuntayhteenliittymän puitteissa, mikäli rakentamiselle on edellytyksiä.

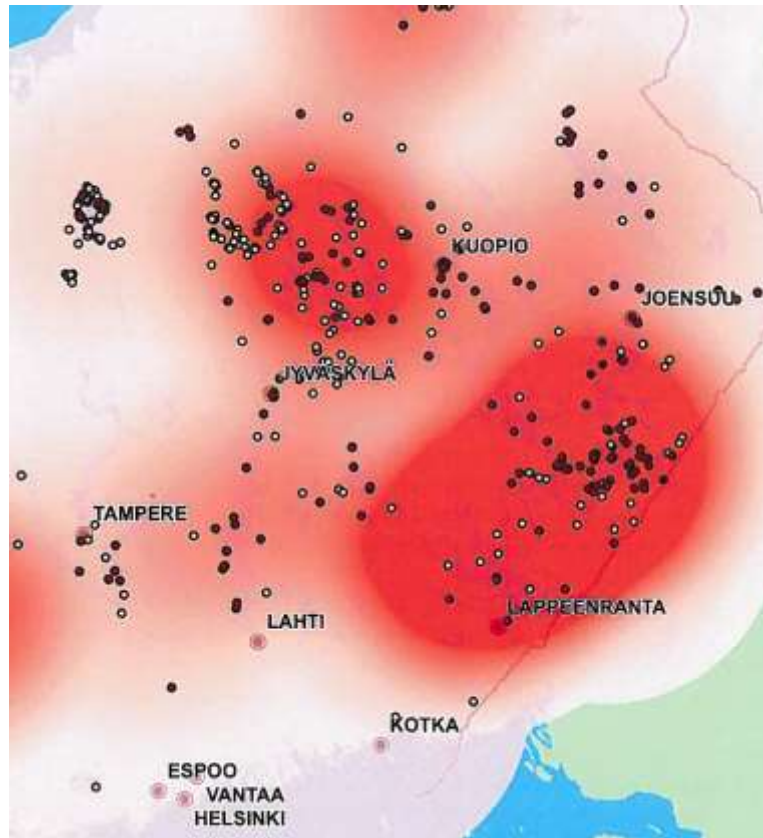
2. AINEISTO JA MENETELMÄT

2.1. AMMATTIKALASTAJAT JA KALANJALOSTAJAT

Ammattikalastajien ja kalanjalostajien yhteystiedot saatiin Etelä-Savon ELY-keskuksen ylläpitämistä rekistereistä. Yhteystietolähteenä käytettiin myös Etelä-Savon kalatalouden yrittäjä- ja palveluopasta 2009 (Etelä-Savon TE-keskus 2009).

Etelä-Savon ELY-keskuksen alueellisessa ammattikalastajarekisterissä oli vuoden 2012 tietojen perusteella yhteensä 99 henkilöä. Heistä 49 henkilöä on kalastuslain pykälän 6 a tarkoittamia sisävesialueen ammattikalastajia. Määritelmän mukaan heidän kalastustulonsa ovat vähintään 30 % kaikista kokonaistuloista (Kalastuslaki 756/2001) ja jäljempänä heitä kutsutaan varsinaisiksi ammattikalastajiksi. Rekisteröityneistä kalastajista 50 henkilöä on kalastajia, joiden kalastuksen kokonaistulot ovat alle 30 % ja heitä kutsutaan sivutoimijiksi ammattikalastajiksi. Sisävesialueen ammattikalastajarekisteri on vapaaehtoinen, joten kaikki ammattimaista kalastusta harjoittavat henkilöt eivät ole viranomaisten tiedossa, kuten Alajan (2010) selvityksestä käy ilmi.

Yhteys pyrittiin saamaan puhelimitse kaikkiin Etelä-Savon ELY-keskuksen alueen varsinaisiin ammattikalastajiin ja heidän ruokakuntiinsa. Samassa osoitteessa asuvien rekisteröityneiden ammattikalastajien katsottiin kuuluvan samaan ruokakuntaan. Yhteyttä otettiin myös muutama rekisterissä olevaan sivutoimiseen ammattikalastajaan. Kuvan 1. kartasta voidaan havaita, että Savonlinna-Kerimäki -alueella on huomattava ammattikalastajakeskittymä. Lisäksi kuvasta ilmenee kalansaaliin määrälliset keskittymisalueet, jotka sijaitsevat pääasiassa muikkuvesistöjen alueilla.

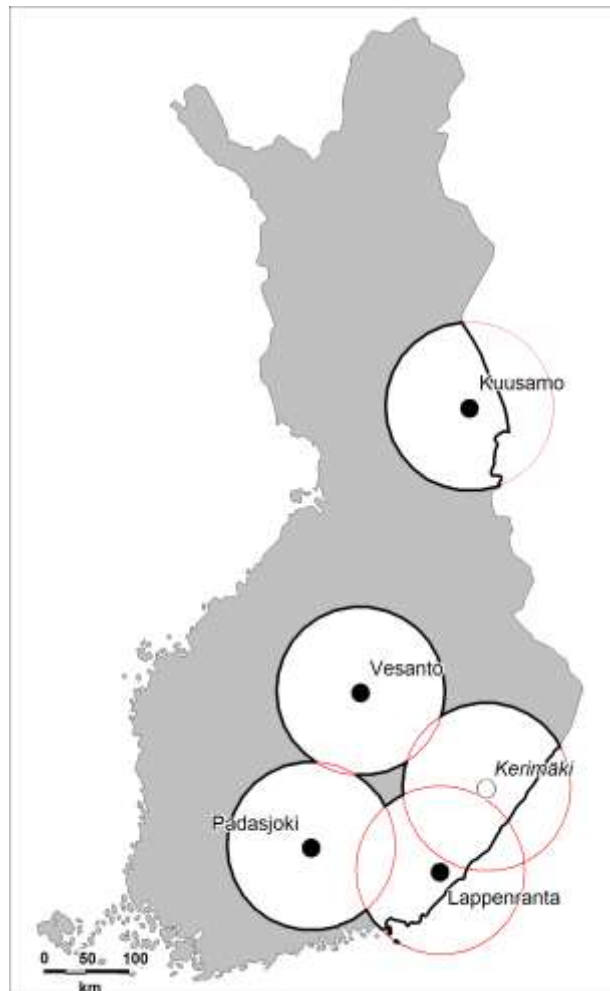

Kuva 1. Karttatarastelu eteläisen Suomen sisävesiammattikalastajien sijoittumisesta. Punaiset pisteet ovat varsinaisia ammattikalastajia ja valkoiset pisteet kuvaavat sivutoimisia ammattikalastajia. Kerimäen alue sijoittuu Joensuun ja Lappeenrannan puoliväliin. Ammattikalastajien kilomääräisen kalansaaliin suuruutta on korostettu tummennuksella. (Kuva: Timo Halonen, Maa- ja metsätalousministeriö. Aineisto: Sisävesien ammattikalastajarekisteri ja RKTL:n tekemä sisävesiammattikalastuksen saaliskysely.)

Etelä-Savon ELY-keskuksen rekisterissä on 28 yritystä, joilla toimenkuvaan kuuluu jonkinlaista kalanjalostusta. Kaikilta haastatetuilta kysyttiin miten he suhtautuivat laitoshankkeeseen ja olisivatko he valmiita sitoutumaan mahdolliseen muodostettavaan yhteenliittymään.

2.2. IRTOPAKASTUSLAITOKSET

Suomessa on tällä hetkellä neljä ammattikalastajien perustamien yhteenliittymien hallinnoimaa ”kalataloa”, joissa on käytössä irtopakastuslaitteisto. Padasjoella Padaskala Oy ja Padasjoen kunta aloittivat kalatuotteiden irtopakastuksen kehittämisen vuonna 1998. Vesannolla irtopakastuslaitoksen suunnittelu aloitettiin Vesannon kunnan toimesta vuonna 2006 ja linjasto saatiin käyttövalmiiksi vuoden 2008 aikana. Vesannon laitoksesta löytyy tietoa elinkeinokalatalouden kehittämiseen erikoistuneen Fish Innovation Centre Oy:n internetsivuilta (FIC 2012). Lappeenrannan kaupunki aloitti kuivanmaan kalasataman ja irtopakastuslaitoksen suunnittelun vuonna 2006. Irtopakastuslinjasto saatiin valmiiksi elokuussa 2011 (Lappeenrannan kalasatama 2012). Kuusamon kalatalo valmistui keväällä 2011 (Kuusamon kalatalo 2012). Kuusamon kaupunki aloitti hankkeen suunnittelun vuonna 2009.

Kuva 2. Suomen nykyiset irtopakastuslaitteistolla varustetut kalatalopaikkakunnat (mustat pisteet) ja Kerimäelle suunniteltu kalatalo (valkoinen piste). Laitokset on ympäröity sadan kilometrin säteisellä renkaalla.

Irtopakastuslaitoksien yhteyshenkilöiltä kysyttiin mielipiteitä nykyisten laitosten toiminnasta ja suhtautumisesta Kerimäelle suunniteltuun laitokseen.

Kuvan 2. kartalla ovat nykyiset irtopakastuslaitteistolla varustetut kalatalot ja Kerimäelle suunniteltu laitos. Etäisyyksien havainnollistamiseksi jokainen laitos on ympäröity sadan kilometrin säteisellä renkaalla.

2.3. TUKKULIIKKEET

Suomessa tukkutoiminta on suurelta osin muutaman suuren yhtiön hallinnassa. Nämä yhtiöt palvelevat laajasti vähittäiskauppaa, pikatukkuja ja HoReCa-puolen toimijoita.

Kalapakasteiden hankinnoissa merkittävässä roolissa on Finnfrost Oy (Finnfrost 2012), joka on Tuko Logistics Osuuskunnan (Tuko 2012) ja Inex Partners Oy:n (Inex Partners 2012) tasaosuuksin omistama yhtiö. Tuko Logistics Osuuskunnan omistajia ovat Wihuri Oy, Suomen Lähikauppa Oy, Stockmann Oyj Abp ja Heimon Tukku Oy (Tuko 2012). Inex Partners, jonka kautta kulkee suuri osa S-ryhmän päivittäis- ja käyttötavarasta on taas Suomen Osuuskauppojen Keskuskunnan (SOK 2012) omistama tytäryhtiö, kuten on myös Meira Nova Oy, joka tuottaa päivittäistavaroiden hankinta- ja logistiikkapalveluja HoReCa-alan toimijoille ympäri Suomen.

Ruokakeskon tytäryhtiö Kespro Oy on erikoistunut HoReCa-alan hankintaratkaisuihin ja sen palveluverkosto kattaa koko Suomen. Kespro on HoReCa-alan johtava tukkukauppa Suomessa. (Kespro 2012.)

Muita kala-alan merkittäviä toimijoita ovat mm. Ab Chipsters Food Oy (Chipsters 2012) sekä Lännen Tehtaat –konserniin (Lännen tehtaat 2012) kuuluvat Apetit Pakaste Oy ja Apetit Kala Oy. Edellä mainituilla yrityksillä on laajasti omaa kalanjalostustoimintaa.

Suurilta tukuilta kysyttiin pakastetun suomalaisen luonnonkalan tulevaisuuden markkinanäkymistä. HoReCa-alan suuret kalanostajat toimivat pääsääntöisesti edellä mainittujen tukkujen kautta, joten alan näkemyksiä kysyttiin suoraan tukuilta.

Etelä-Savon ammattikalastajat eivät ole juurikaan tekemisissä suurten tukkuliikkeiden kanssa. Alaja (2010) totesi selvityksessään, että vuonna 2009 Savonlinnan seudulla ammattikalastajat toimittavat jopa yli 90 % muikkusaaliistaan perkaamattomana alueen suurille kalanjalostajille, jotka toimivat myös tukkukaupan roolissa.

3. TULOKSET

3.1. AMMATTIKALASTAJAT

Ammattikalastajista tavoitettiin 39 henkilöä ja sivutoimisia kalastajista 10 henkilöä. He kuuluivat 48 eri ruokakuntaan, jotka edustivat yhteensä 56 ammattikalastajarekisteriin kuuluvaa henkilöä.

Kaikista 49 haastatellusta ammattikalastajasta 31 (63,3 %) henkilöä suhtautui hankkeeseen enimmäkseen positiivisesti. Kielteisellä kannalla oli 8 (16,3 %) ammattikalastajaa. Haastatelluista henkilöistä 10 (20,4 %) näki hankkeessa olevan yhtäläisesti sekä hyviä että huonoja puolia, minkä vuoksi he eivät voineet olla suoraan hanketta vastaan tai sen kannalla. Osalle näistä koko hanke oli täysin yhdentekevä.

Osalla ammattikalastajista on myös omaa jalostustoimintaa siinä laajuudessa, että he ovat rekisteröity myös kalanjalostusta harjoittaviksi yrityksiksi. Kun vastauksista huomioidaan vain kalastajat, joilla ei rekisterin perusteella ole omaa jalostustoimintaa (yhteensä 36 kalastajaa), niin hankkeeseen myötämielisesti suhtautuvia kalastajia oli 23 (63,9 %). Kalastajista yhdeksän (25,0 %) suhtautui asiaan neutraalisti ja neljä (11,1 %) kielteisesti.

Varsinaisista ammattikalastajista 10 (20,4 %) ilmoitti olevansa valmis sitoutumaan laitoksen toimintaan osakkaana. Haastateltujen joukkoon osuneiden sivutoimisten kalastajien joukossa ei ollut yhtään varmuudella osakkaaksi haluavaa. Kaikista kalastajista 7 (14,3 %) ilmoitti harkitsevansa osakkuutta. Useilla sitoutumishalukkuutta vähensi korkea ikä ja tietämättömyys laitoksen toiminnasta. Ammattikalastajista 32 (65,3 %) ilmoitti suoraan ettei osakkuus kiinnosta. Vaikka laitokseen ei haluttu sitoutua osakkaana ilmoitti seitsemän kalastajaa, että heitä kiinnostaisi toimittaa kalaa laitokseen. Sitoutumishalukkuutta rajoitti myös se, että jos laitosta ei rakennetakaan niin osakkuudesta kiinnostumisen ilmoittaminen voisi heikentää kalan myyntimahdollisuuksia hankkeen kaatumisen jälkeen.

Useat ammattikalastajat totesivat perkuun järjestämisen olevan laitoksen toiminnan kannalta oleellinen asia. Kalastuksen sesonkiaikoina perkuussa voi muodostua tilanteita, jolloin osa kalastajista joutuu odottamaan oman kalaerän käsittelyä. Osa epäili, että perkuujärjestys määräytyy ”nökkimisjärjestyksen” mukaan, vaikka yhtiössä olisikin säännöt järjestyksen määräytymiselle. Yhteenliittymään olisi saatava myös hyvä vetäjä, joka toimisi yhtiön keulakuvana ja pystyisi hoitamaan juoksevia asioita sekä markkinointia. Ainakin sesonkiaikoina yhtiöllä tulisi olla myös ulkopuolisia perkuukoneiden käyttäjiä, jolloin kalastajat pystyisivät keskittymään kalastukseen.

Laitoksen ja sitä hallinnoivan yhteenliittymän odotettiin vaikuttavan positiivisesti erityisesti kalan hintaan ja sesonkiaikoina saadun saaliin hyödyntämiseen. Kalatalon uskottiin vaikuttavan alueen merkitykseen muikunkalastuksen keskuspaikkana.

Kalastajien kommentteja on kerätty liitteeseen 1.

3.2. KALANJALOSTAJAT

Toistuvista yrityksistä huolimatta muutamia ammattikalastajia ja kalanjalostusyrittäjiä ei tavoitettu. Osa tavoitetuista ilmoitti ammattimaisen kalastuksen ja/tai jalostuksen jo loppuneen. Yhteensä tavoitettuja toimivia yrityksiä oli 24. Yrityksistä 13 oli merkitty ammattikalastajarekisterissä olevien henkilöiden nimiin.

Kalanjalostusta harjoittavista yrityksistä 16 (66,7 %) piti hanketta enimmäkseen alueellista kalataloutta edistävänä. Kolme (12,5 %) yrittäjää näki hankkeessa sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia. Viisi (20,8 %) yrittäjää oli ehdottomasti hanketta vastaan. Vaikka hankkeeseen suhtauduttiin varsin myönteisesti nousivat epäilykset investoinnin järkevyydestä vahvasti esiin.

Yrittäjiltä tiedusteltiin myös kiinnostusta muodostettavan yhtiön osakkuuteen, mikäli se olisi mahdollista. Vastanneista lähes kaikki olivat enemmän tai vähemmän sitä mieltä ettei osakkuus ole järkevä vaihtoehto.

Kalanjalostajien kommentteja on kerätty liitteeseen 2.

3.3. IRTOPAKASTUSLAITOKSET

3.3.1. *Kuusamo*

Kuusamossa kalatalon rakentaminen aloitettiin 2010 ja tilat saatiin käyttökuntoon huhtikuussa 2011. Kuusamon kalatalossa jakaantuu kalanjalostus- ja alkutuotantotiloiksi. Alkutuotantotiloja hallinnoi kalastajien yhteenliittymä Koillismaan Luonnonkala Oy ja jalostustiloja hallinnoi Kitkan Herkku Oy. Alkutuotantotilojen yhteenlaskettu pinta-ala on noin 380 m², josta pakkasvarastoja noin 80 m². Jalostustilojen pinta-ala on noin 480 m². Molemmat yritykset lunastavat tuetut tilat 10 vuodessa. Koillismaan Luonnonkala Oy maksaa Kuusamon kaupungille 10 vuotta ylläpitokulukorvausta, joka on puolet kunnan 10 % rahoitusosuudesta. Loput kunnan osuudesta maksetaan kertakorvauksena lunastusajan päättyessä. Tämän jälkeen alkutuotantotilat palvelevat elinkeinokalatalouden julkista käytötarvetta 20 vuoden ajan Kainuun ELY-keskuksen asettaman päätösehdon mukaisesti. Tällä on pyritty varmistamaan, että tilat olisivat ammattikalastajien käytössä 10 vuoden käyttöaikaehdon jälkeenkin.

Koillismaan Luonnonkala Oy toimii kalastajien yhteisenä markkinointiyhtiönä. Yhtiössä on tällä hetkellä 10 osakasta ja uusia osakkaita otetaan edelleen mukaan. Alkutuotantotilojen kautta on arvioitu kulkevan noin 300 000 kg kalaa/vuosi, josta suurin osa on muikkua.

Kalatalossa on ruotsalainen JBT FoodTech –yhtiön tunnelipakastuslaitteisto. Teoreettinen pakastuskapasiteetti on 300 kg/h, mutta käytännössä kalaa pakastetaan maksimissaan noin 150 kg/h. Irtopakastuslaitteiston käyttöaste on jäänyt vähäiseksi, koska laitoksen kautta kulkevalle kalalle on ollut muutenkin hyvät markkinat. Tarvetta markkinointistrategian suuntaamiseksi irtopakastetun kalan puolelle ei ole vielä koettu ajankohtaiseksi. Blokkipakastetulla kalalla on ollut paremmat markkinat.

Koillismaan Luonnonkala Oy:lle alkutuotantotilojen käytöstä aiheutuvia kuluja tulee sähköstä, kaukolämmöstä ja vedestä noin 1500 euroa/kk. Lisäksi yhtiö maksaa Kuusamon kaupungille ylläpitokulukorvausta lunastussopimuksen mukaisesti.

Kuusamon kalataloa koskevista asioista haastateltiin Koillismaan Luonnonkala Oy:n puheenjohtajaa Juha Korhosta. Hankkeen taustoista ja päätöksistä haastateltiin Kainuun ELY-keskuksen kalatalouspäällikkö Jukka Nyröstä.

Koillismaan luonnonkala Oy:llä on omat kotisivut, joista löytyy kattavasti kalataloa koskevaa tietoa. <http://www.kitkanviisas.fi/koillismaan-luonnonkala-oy-yritysesittely.html>

3.3.2. *Vesanto*

Vesannon Kala Osuuskunta hallinnoin Vesannolla sijaitsevaa irtopakastuslaitosta. Kiinteistön omistaa Vesannon kunta, joka on tehnyt syksyllä 2011 lunastussopimuksen Osuuskunnan kanssa. Lunastusaika on 30 vuotta, jonka jälkeen laitos siirtyy osuuskunnan omistukseen. Osuuskunnassa on tällä hetkellä 8 jäsentä ja uusia otetaan mikäli halukkuutta ilmenee.

Pakastustoiminta on aloitettu vuonna 2008 ja laitteisto on Dantech Food Tech –yhtiön valmistama spiraalipakastin. Nykyisistä ammattikalastajien hallinnoimista irtopakastuslaitteista se on kapasiteetiltaan suurin. Kookasta muikkua voidaan teoreettisesti pakastaa 750 kg/h, mutta käytännön pakastuskapasiteetti on noin 500 kg/h.

Laitoksella on pakastuskapasiteettia runsaasti ja osuuskunta on suhtautunut alusta alkaen ns. rahtipakastukseen suurella mielenkiinnolla. Arviolta jopa puolet pakastetusta kalasta on rahtipakastettua muikkua. Laitteisto on kuitenkin suuren osan vuodesta vähäisellä käytöllä. Kausivaihtelu käyttöasteen suhteen on suurta ja kalan menekki on ollut muutenkin hyvä, joten irtopakastetun kalan markkinointiin ei ole ollut tarvetta. Vesannolla itse laitoksessa on pakkasvarastotilaa suhteellisen vähän, koska laitoksen vieressä on toisen yhtiön pakkasvarastotiloja, joita on mahdollista vuokrata. Tämä on koettu olevan laitoksen toiminnan kannalta etu. Osakkaat ovat olleet tyytyväisiä Osuuskunnan toimintaan.

Käyttökustannuksia kertyy suhteellisen vähän. Sähkölaskun arvioitiin olevan vain 4000 euroa vuodessa. Vesilaskusta arvioitiin syntyvän noin 1500 euron vuosikustannukset. Lisäksi Osuuskunta maksaa Vesannon kunnalle lunastussopimuksen mukaista vuokraa, jolla katetaan kunnan laitokseen investoima 10 % rahoitusosuus.

Vesannon irtopakastuslaitoksesta antoi tietoja Vesannon Kala Osuuskunnan entinen puheenjohtaja Jaakko Hytönen. Laitoksesta löytyy tietoa Fish Innovation Centre Oy:n kotisivuilta. <http://www2.fic.fi/fi/irtopakastus/>

3.3.3. *Padasjoki*

Padaskala Oy ja Padasjoen kunta aloittivat irtopakastustoiminnan kehittämisen Padasjoen kalasatamassa vuonna 1998. Tuolloin haettiin PESCA-hakemuksella KOR-rakennetukea irtopakastustoiminnan kehittämiseen. Padasjoella irtopakastuslaitteisto, jonka kalastajien yhtiö omistaa, on sijoitettu kalasatamaan. Itse laitteisto on suomalaisen KP-metallin

räätälöimä ja Padaskala Oy on virittänyt laitteistoa myös itse. Kiinteistön omistaja on Padasjoen kunta. Padaskala Oy vastaa kalasataman ylläpito- ja huoltokuluista eikä se maksa erillistä vuokraa kunnalle. Padaskala Oy vuokraa kalasataman käyttöoikeutta yhtiön osakkaille, jotka maksavat kalasataman käytöstä syntyvien kulujen mukaan. Yhtiöön kuulumattomien kalastajien on myös mahdollista käyttää kalasataman tiloja ja laitteita, mutta he maksavat käytöstä hieman enemmän.

Irtopakastuslaitteiston käyttöasteessa on ollut suuria vaihteluja vuosien väleillä. Ratkaisevana tekijänä on kalan koko. Tällä hetkellä Päijänteen muikku on varsin kookasta, jolloin sen myyminen eteenpäin on kannattavampaa ilman irtopakastusta. Irtopakastus toimii markkinoinnin kannalta parhaiten, kun muikku on alle 12 cm ja kuore alle 7 cm.

Padasjoen kalasataman asioista haastateltiin Tapio Peltomäkeä ja Veli Heinosta.

3.3.4. Lappeenranta

Lappeenrannan kalasataman rakentamishanke aloitettiin KOR-hankkeena vuonna 2006. Kalasatamaa laajennettiin ja sinne hankittiin spiraalipakastin vuoden 2010 aikana. Käytössä olevan irtopakastuslaitteiston kapasiteetti on teoreettisesti noin 350 kg/h ja käytännössä noin 200 kg/h. Laitoksen laajentamisessa ja irtopakastuslaitteiston käyttöönotossa on ollut harmillisen paljon viivästyksiä mm. rakentamisen laadullisista seikoista johtuen ja irtopakastuslaitteen toimituksen suhteen. Irtopakastuslaitteistoa ei juurikaan ehditty käyttää vuoden 2011 puolella. Kuluva vuosi antaa paremman käsityksen irtopakastettujen tuotteiden menekistä. Nykyisen kokemuksen mukaan irtopakastetulle kalalle on jonkinlaista kysyntää, mutta siihen vaikuttaa mm. kalan saatavuuteen liittyvät seikat. Pakastettua kalaa menee markkinoille blokkipakasteena erityisesti purkittamoille.

Lappeenrannan kaupunki omistaa kiinteistön ja ammattikalastajien muodostama Lappeenrannan Kalasatama Oy on vuokrannut tilat käyttöönsä. Yhtiössä on 10 osakasta, joille tiloja vuokrataan omakustannushintaan. Yhtiön ulkopuolisille alan toimijoille laitoksen vuokrahinnat ovat hieman korkeampia. Toiminta on tältä osin tehty läpinäkyväksi, kun yhtiön asettamat hinnat on nähtävillä kotisivuilla osoitteessa <http://www.lprkalasatama.fi/>. Lappeenrannan kalasatama Oy:n osakkaat hoitavat pääsääntöisesti itse oman kalan markkinoinnin tai he käyttävät kalaa omassa kalanjalostustoiminnassa. Osakkaat ovat olleet osittain tyytymättömiä laitoksen toimintaan, koska keskustelujen mukaan tiloissa ilmenneet viat ja viivästykset ovat kaatuneet yhtiön hoidettaviksi. Ylläpito- ja käyttökustannukset ovat kohonneet noin 30 000 euroon vuodessa mitä pidetään saatavaan hyötyyn nähden turhan korkeana kustannuksena.

Lappeenrannan Kalasatama Oy:n tietoja saatiin haastatteleamalla yhtiön osakkaista Markku Törröstä, Jari Erosta, Heikki Kutvosta sekä Etelä-Karjalan kalatalouskeskus ry:n kalatalousneuvojaa Vesa Tiitistä.

3.3.5. Yhteenvedo irtopakastuslaitosten henkilöstön kommenteista

Nykyiset ammattikalastajavetoisissa irtopakastuslaitoksissa suhtaudutaan varautuneesti uuden laitoksen rakentamiseen. Irtopakastuskapasiteettia olisi nykyisillä laitoksilla

kattamaan Suomen tämänhetkinen tarve. Toisaalta uusi laitos toivotetaan tervetulleeksi, koska näin irtopakastetulle kalalle saadaan lisää markkinoijia, mikä voisi edistää myös muiden laitosten asiaa. Enimmäkseen uuden laitoksen katsottiin kuitenkin tulevan kilpailemaan samoista markkinoista vaikka periaatteessa yhteistyötäkin voitaisiin tehdä.

Toiminta- ja hallintamalleiltaan kaikki neljä kalastajien yhtiötä ovat samantapaisia. Vesannon laitos on ainoa osuuskunta-muotoinen yhtiö. Muut yhtiöt ovat osakeyhtiöitä.

Yhteenliittymään kuulumattomat kalastajat tai muut elinkeinokalatalouden alkutuottajat voivat tuoda omaa kalaa ja käsitellä sitä laitoksessa. Tällaiset kalastajat/yritykset maksavat alkutuotantotilojen käytöstä noin 10 – 20 % katteen. Laitoksia hallinnoivat yhtiöt määrittävät itse hintansa. Sekä osakkailta että yhteenliittymään kuulumattomilta kalastajilta kerättyjen käyttömaksujen kertymistä on seurattava suhteellisen tarkasti, jotta käyttökulut tulevat katetuksi.

Irtopakastuslaitteiston käyttäminen vaatii tarkkaa harkintaa. Laitteistoa ei kannata käyttää pienten kalaerien pakastamiseen, koska laitteiston ylösajo aiheuttaa kustannuksia, jotka tulee tietysti kattaa kalan myyntihinnalla. Kalamäärä mikä kannattaa pakastaa riippuu laitteiston koosta ja saatavasta kilohinnasta. Pienimmän kannattavan pakastuserän suuruus on muutamia satoja kiloja riippuen pakastuslaitteiston ominaisuuksista (Alaja 2010).

Irtopakastusta ei juurikaan käytetä aikoina, jolloin kalat saadaan myydyksi vähemmälläkin vaivalla. Tuoreesta kalasta saatava päivän hinta on useimmissa tapauksissa houkutteleva verrattuna siihen, että kalat pakastettaisiin ja varastoitaisiin odottamaan epävarmoja myöhempiä kauppoja. Blokkipakastus on osaltaan houkuttelevampi pakastusmuoto, koska kalojen ostajat ovat niitä tottuneet käyttämään. Kaloja voidaan pakastaa blokkina myös pieninä määrinä, jolloin riskit eivät ole kovin suuria. Haastattelun yhteydessä ilmeni, että irtopakastusta käytettiin pääasiallisesti syksyn aikana, kun muikkua pyydettiin muutoinkin paljon. Tällöin muikun hinta on alhaisimmillaan, joten sitä on kannattavaa pakastaa. Kalastajat kokivat, että tällöin on pystytty myös välittömästi vaikuttamaan muikun hintatasoon eikä kalaa ole tuoreenakaan tarvinnut myydä ”pilkkahintaan”. Irtopakastuslaitteiston olemassaolo tuo täten myös turvallisuuden tunnetta. Muikun markkinoinnin suhteen kevättalvi tuo omat haasteensa. Lähestyvä rospuuttoaika keskeyttää kalastuksen ja tuolloin irtopakastetulle muikulle syntyy kysyntää. On kuitenkin mahdotonta ennustaa kuinka pitkä mahdollisesta rospuuttoajan sesongista tulee. Kevättalvella pitäisi siis irtopakastaa muikkuja varastoon, vaikka niiden tuoremyynti olisi samaan aikaan tuottoisaa. Riski on siinä, että jos rospuuttoaika on kovin lyhyt niin irtopakastetut muikut voivat jäädä myymättä.

Kaikilla paikkakunnilla irtopakastuslaitteistojen käyttöasteet ovat jääneet suhteellisen vähäisiksi ja näyttää, että irtopakastetusta kalasta, joka on käytännössä kokonaan muikkua, on muodostunut markkinoilla vain paikkaustuote. Irtopakastettuun kalaan ei ole oikein uskoa edes laitosten osakkailla. Huolimatta vähäisestä käytöstä kukaan ei kuitenkaan luopuisi laitteistosta. Ainakin Vesannon ja Kuusamon kalatalojen osakkaat ovat pystyneet kehittämään kalastustaan laitoksen perustamisen jälkeen ja oma jalostustoiminta on vähentynyt tai loppunut kokonaan. Useilla kalastajilla onkin toiveena, että he pystyisivät keskittymään pelkästään kalastukseen. Yhtiöiden kautta kalastajilla on mahdollisuus tähän keskittymiseen. Kynnys sesonkiavun palkkaamiseen madaltuu, kun

yhtiössä toimii useita kalastajia, mikä koetaan myös kalastajien jaksamisen kannalta tärkeäksi seikaksi.

3.4. TUKKULIIKKEET

Suurten valtakunnallisten tukkuliikkeiden kalanostoista vastaavien henkilöiden näkemykset olivat varovaisen myönteisiä irtopakastustoiminnan kehittämisen suhteen. Kotimaisen kalan arvostus on vakaasti nousemassa ja se näkyy myös menekin hienoisena nousuna. Pakastetuotteiden osalta todettiin niiden olevan kuluttajaportaassa usein laadullisesti parempia, kuin mitä tuoretuotteiden. Syy tähän on logistiikassa, koska tukut toimivat omien keskusvarastojen kautta, jolloin tuoretuotteiden kylmäkuljetuksissa ja kaupparportaassa voi olla useita riskialttiita välivaiheita. Itse kuljetusten aikaiset riskit ovat kuitenkin hallittavissa hyvin järjestetyllä valvonnalla, mutta tuoreen kalan päätyminen kuluttajalle voi kestää muutamia päiviä. Pakastetuotteiden kuljetukset ja varastoinnit on helpompi järjestää. Niitä on myös helpompi varastoida kaupparportaassa tai HoReCa-alan toimijoiden pakkasvarastoissa ja hävikki on huomattavasti vähäisempää, kuin tuoretuotteilla.

Pakastetun kalan osalta tukulle on tärkeää hinta-laatu –suhteen lisäksi kalan saatavuuden turvaaminen. Tuotteen laadun hallinta ja turvallisuus pitää pystyä takaamaan. Markkinoinnin pitää olla myös suunnitelmallista eli kaloja ei voi myydä järvestä eikä saalista pitää ensin kaupata tuoreena ja vasta sitten pakastaa. Pakastetuotteiden osalta tuotteiden valikoima voidaan räätälöidä joustavaksi ja esim. tietyn kalatuotteen määrien ei tarvitse välttämättä olla kovin suuria, koska niitä voidaan tarjota vain paikallisesti. Siltikin puhutaan useista sadoista tai tuhansista kiloista tiettyä tuotetta. Pakastetuotteita on totuttu hankkimaan kalanjalostajilta, joilla on mahdollisuus tarjota kalaa monipuolisesti. Kalastajien yhtiö voisi toimia tukkuliikkeen kumppanina, mutta esim. irtopakastetun muikun saatavuuden varmistamiseksi pakastuslaitosten olisi syytä tehdä yhteistyötä.

Yksi haastateltavista totesi, että uusien irtopakastuslaitosten rakentamiseen ei kuitenkaan voi lähteä yllyttämään. Muikun jalostuksen osalta on jo ylikapasiteettia ja 'naturellin' muikun tukkukauppa on tällä hetkellä olematonta. Lisäksi arveltiin, että nykyisten laitosten määrä voi olla riittävä kysynnän tarpeeseen. Tuotekehittelyllä markkinoita voisi saada lisättyä.

Tukkuliikkeistä haastateltiin seuraavia henkilöitä: Kirsimarja Närhi (Meira Nova Oy), Jan Lundqvist (Finnfrost Oy), Mika Halmesmäki (Kespro Oy), Timo Kantola (Kespro Oy) ja Koskela Asko (Kespro Oy).

HoReCa-puolen näkemyksiä tiedusteltiin myös Teija Rautiaiselta Mikkelin Ammattikorkeakoulun matkailun ja ravitsemisalain laitokselta. Hänen näkemyksensä mukaan järvikalan kulutus on kasvussa. Ravintola-alan yritykset ovat kyllä kiinnostuneita pakastekalasta ja tarvetta kalalle myös olisi. Kalapakasteissa saisi olla saatavilla monipuolisesti eri lajeja esim. fileenä. Suurkeittiöiden ruokalistat pyörivät hyvin monella tapaa, mutta usein puhutaan muutamista viikoista pariin kuukauteen. Kalaa voi olla parinakin kertana viikossa. Ravintolalistat muuttuvat hitaammalla tahdilla. Listojen suunnittelijoiden kannalta oleellista on, että tiettyä tuotetta on varmasti tarjolla. Jos tarjontaa ei ole niin ei

tuotteita erikseen lähdetä kysymään eikä niitä tietysti ruokalistoilta laiteta. Joskus listoilla voi tietysti olla ns. sesonkituotteita. Kalapakasteiden osalta lisäarvoa tuo hävikin pienentyminen verrattuna tuoretuotteisiin ja mahdollisuus kalaruokien tarkempaan suunnitteluun. Suurkeittiöt tilaavat elintarvikkeensa pääsääntöisesti suurten tukkujen kautta, jolloin tukut toimittavat raaka-aineita pari kertaa viikossa, joten suuria pakkasvarastoja ei tarvita, mutta toiminta ei kuitenkaan ole pelkästään ”kädestä suuhun” asteella. Kalatuotteiden osalta tarvittaisiin kohdennettua markkinointia ja mainontaa. Koeerien toimittaminen on myös hyvä keino vakuuttaa, että tuotteet ovat käyttökelpoisia.

4. KERIMÄEN KALATALON TOIMINNAN EDELLYTYKSET

4.1. HANKKEEN TAUSTAT

Haastattelujen yhteydessä hanketta kutsuttiin Kerimäen irtopakastuslaitokseksi. Terminä se on hieman harhaanjohtava, koska irtopakastus on vain yksi osa laitoksen toimintaa olkoonkin sen tässä tapauksessa olevan investoinniltaan ja tavoiteltuna hyötynä merkittävässä roolissa. Kerimäellä hanketta on ensimmäiseksi kerran kutsuttu kalalogistiikkakeskukseksi ja viimeaikaisissa keskusteluissa hanketta on kutsuttu Kerimäen kalataloksi (Kerimäen kunta 2012).

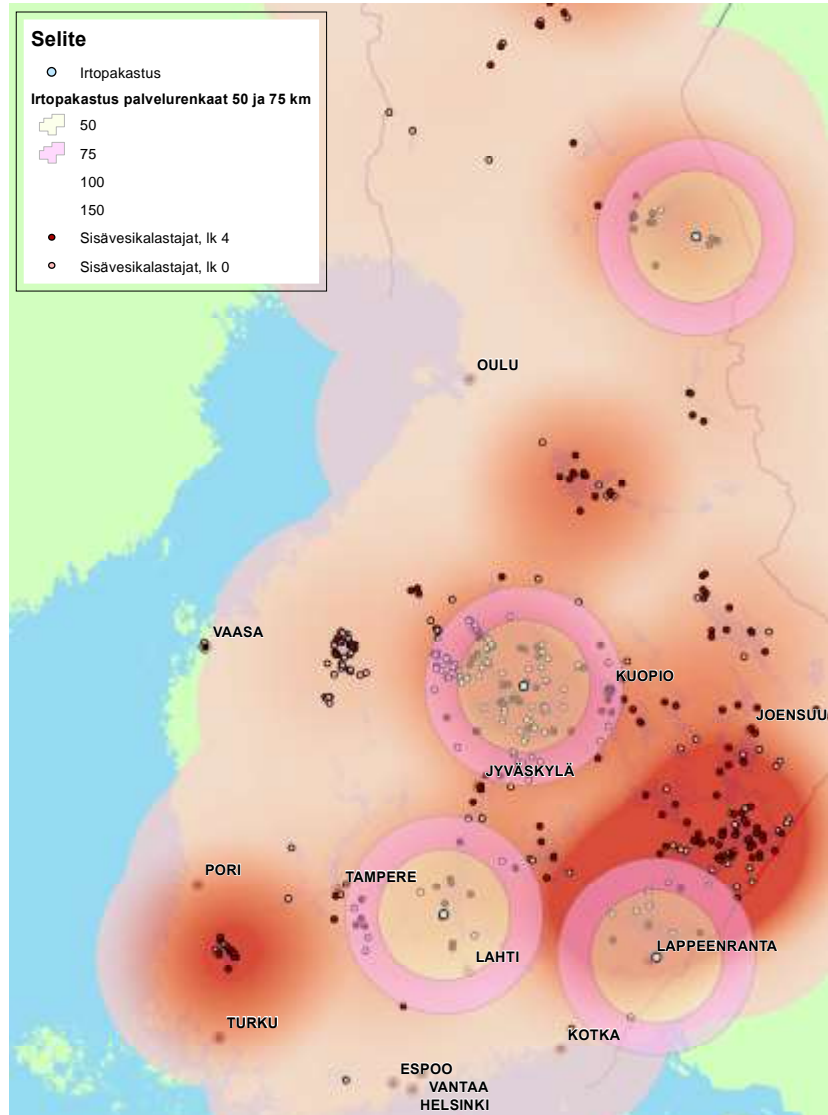
Hankkeen taustalla on Savonlinnan seudun kuntayhtymän toimeksiannosta tehty esiselvitys (Alaja 2010), jossa Savonlinnan seudun elinkeinokalatalouden liiketoimintaedellytyksiä kartoitettiin hyvin laaja-alaisesti. Selvityksessä tutkittiin kalalogistiikkakeskuksen toimintamahdollisuuksia ja –edellytyksiä ja sekä selvityksen että kuntayhtymän päätelmänä oli, että laitoksen sijoituspaikkana olisi Savonlinna. Koko seutukuntaa palvelevan kalalogistiikkakeskuksen sijoittaminen Savonlinnan ulkopuolelle nousi varteenotettavaksi vaihtoehdoksi, koska hanke ei juurikaan edennyt. Kerimäen kunnanhallitus päätti ryhtyä toimeen ja päätyi 30.6.2011 pitämässään kokouksessa esittämään, että Kerimäen kunta käynnistää hankevalmistelun kalalogistiikkakeskuksen perustamiseksi. (Kerimäen kunta 2012.)

Kuvassa 3. on tarkasteltu nykyisten laitosten sijaintia suhteessa ammattikalastajien kotipaikkoihin. Alueellista saaliskertymää on havainnollistettu tummennuksin, kuten kuvassa 1. Karttatarkastelun perusteellakin voidaan todeta, että Savonlinna-Kerimäki –alue voisi olla mahdollinen kalatalon sijoituspaikka. Alaja (2010) on tarkastellut alueellista saaliskertymää ja arvioinut minkälaisia kalamääriä (muikku) mahdollisen kalalogistiikkakeskuksen kautta voisi kulkea.

Kerimäen kunta on esivalmistellut hanketta mm. etsimällä laitokselle sijoituspaikka ja tilaamalla kustannusarvion (Liite 3) sekä rakennuspiirustukset. Hankkeen etenemiseksi hakemusvaiheeseen ja rakentamisen aloittamiseksi kalastajilta on vaadittu selkeä sitoutuminen hankkeeseen. Osaltaan tässä selvityksessä pyrittiin etsimään ne kalastajat, jotka haluavat lähteä muodostamaan yhteenliittymää, joka ottaisi vastuulleen laitoksen ylläpidon. Tarkoituksena oli, että 16.8.2012 Kerimäen kunnantalolla pidetyssä kokouksessa pe-

rustetaan kalastajien yhtiö, joka mahdollistaisi hankkeen etenemisen hakemusvaiheeseen.

Kokouksen jälkeen seitsemän kalastajaa allekirjoitti Kerimäen Kalatalo Oy:n perustamis-sopimuksen, mikä riittää tässä vaiheessa riittävän pääoman saamiseksi. Muutama kalastaja jättäytyi viime hetkillä yhtiön ulkopuolelle. Kerimäen kunta ryhtyi tämän jälkeen laatimaan hakemusta Etelä-Savon ELY-keskukselle Kalatalon rahoittamiseksi EKTR:n varoin. (Kerimäen kunta 2012.)

Kuva 3. Rekisteröityneiden sisävesiammattikalastajien sijoittuminen ja ammattikalastajavetoisten irtopakastuslaitosten sijainti. Kartassa on tummennettu ne alueet, joilta kalansaalista saadaan kilomääräisesti eniten. Nykyiset irtopakastuslaitteistoilla varustetut kalatalot on rengastettu 50 ja 75 kilometrin renkailla. (Kuva: Timo Halonen, Maa- ja metsätalousministeriö. Aineisto: Sisävesien ammattikalastajarekisteri ja RKTL:n tekemä sisävesiammattikalastuksen saaliskysely.)

4.2. IRTOPAKASTUSLAITOSTEN MAHDOLLISUUDET KALAMARKKINOILLA

Kehittymättömän markkinatilanteen vuoksi on aiheellista kysyä onko Suomessa jo liikaa irtopakastuskapasiteettia? Tuet mahdollistavat ylikapasiteetin luomisen ja hankkeissa unohdetaan markkinalähtöisyys. Markkinalähtöisyyttä ovat korostaneet useat haastatelluista ammattikalastajista ja lähes kaikki jalostus- ja tukkukaupan puolella toimivat henkilöt. Toisaalta tiedetään, että kaupat, suurkeittiöt ja jalostajat olisivat kyllä kiinnostuneita irtopakastetusta kalasta tai pakastetuotteista yleensä, mutta nykyiset ammattikalastajien yhtiöt eivät ole saaneet luotua ympärivuotisia markkinoita irtopakastetulle kalalle. Suurelta osin syynä tähän on tilanne, että näiden yhtiöiden osakaskalastajat ovat saaneet muutenkin kalaa myydyksi, joten irtopakastetun kalan markkinoiden luomiseen ei ole ollut tarvetta. Tuorekalakaupassa tuoton saa heti, mutta irtopakastetun osalta otetaan riski, joten alhaisempikin hinta tuorepuolella on houkutteleva vaihtoehto. Todennäköisesti siksi myös markkinakehittämispennistukset eivät ole tuottaneet toivottua tulosta (mm. Huttunen 2011). Uusien markkinoiden luominen ja niiden hoitaminen vaativat runsaasti voimavaroja, joten on ymmärrettävää, että irtopakastustuotteiden ympärivuotinen markkinointi jätetään tekemättä tilanteessa, jossa ei ole väistämätöntä pakkoa.

Suomen ammattikalastajaliitto ry:n Kim Jordas suhtautuu tällaisiin hankkeisiin varovaisesti ja korostaa, että markkinat pitäisi olla alusta asti lähtökohtana. On myös ymmärrettävää, että osa jalostajista ja alueellisista tukkureista suhtautuu hankkeisiin kielteisesti, koska kalastajien yhteenliittymät toimivat väistämättä tukkureina. Yhteenliittymän vetäjältä vaaditaan hyviä taitoja, että laitos pystyy etsimään oman tilansa markkinoilta. Suomeen vaikuttavat jo nyt myös Virossa tehtävät investoinnit, mikä taas puoltaisi näitä hankkeita alueellisen vakauden tuojina vaikka sisävesikalastukseen Viron vaikutus tuskin ulottuu, mutta häiriötilanteita voi olla odotettavissa. (Kim Jordas, suullinen tiedonanto.)

4.2.1. *Markkinointia ja lisää markkinointia*

Vesannon laitos on ollut mukana Vesannon kalaosuuskunnan irtopakastetun muikun tuotteistaminen –esiselvityshankkeessa (Huttunen 2011), jossa tarkoituksena oli lisätä Vesannon irtopakastuslaitoksen käyttöastetta. Hankkeen aikana suurimmaksi haasteeksi nousi kalaosuuskunnan myynnin ja markkinoinnin osaaminen sekä riskinotto kyky. Selvityksessä todetaan, että tukuilla on kiinnostusta irtopakastetulle muikulle, mutta kalastajille oli haasteellista tarvittavien kalamäärien kokoon saamisessa ja riittävän puskurivaraston keräämisessä. Kalastajien puolelta ongelmallisena nähdään 100 % toimitusvarmuus ja isot tilausmäärät lyhyellä aikavälillä. Kysyntää olisi myös ulkomailla varsinkin kuoreelle, mutta ulkomaankauppa vaatii myös riittävät puskurivarastot ja kalastajien sitoutumista toimituksiin.

Euroopan alueelle suuntautuvaa ulkomaankauppaa koskevaa selvitystyötä on tehty laajasti Lake Fish Export –hankkeiden toimesta (Peltomäki 2008). Vesannon kalaosuuskunnan irtopakastetun muikun tuotteistaminen –esiselvityshankkeeseen (Huttunen 2011) Eija Villbergin tekemä ulkomaankaupan selvitysosuus perustuu pitkälle Lake Fish Export –hankkeisiin.

Irtopakastetun kalan ulkomaankauppaan osaltaan tähtäsi myös ”Muikku Jump Start” –hanke (Häkkinen ja Karels 2012). Kuten hankkeen nimi kertoo keskittyi se pelkästään muikun tuotteistamiseen. Sysäyksen hankkeelle antoi Lappeenrannan kalasatamaan hankittu irtopakastuslaitteisto. Pyrkimyksenä oli saada muikkuteollisuuteen lisäpotkua toteuttamalla hankkeita muikun arvon ja myynnin lisäämiseksi, etenkin uutta pakastuskapasiteettia hyödyntämällä. Hankkeessa keskityttiin muikun ulkomaanmarkkinoinnin edistämiseen ja muikun sertifiointiin. Markkinoinnin todettiin olevan työlästä mm. muikun heikon tunnettavuuden vuoksi. Kiinnostusta periaatteessa on, mutta muikun markkinointiin ja tunnetuksi tekemiseen satsattava runsaasti voimavaroja. Hankkeessa oltiin yhteydessä Euroopan eri maihin laajalla rintamalla.

Suomen sisävesiammattikalastajat ry:n (SSAK) puheenjohtaja Veli Heinonen totesi, että markkinoita ei ole syntynyt, koska tarjontaa ei ole ollut. Kalataloudessa muutokset ovat hitaanlaisia ja mm. tukku ei aiemmin ole ollut halukas maksamaan kalastajille pyöreän ja peratun kalan hintaerotusta, minkä vuoksi suuri osa kalasta on totuttu myymään pyöreänä. Peratun kalan myyntiosuus on kuitenkin selvästi lisääntynyt. Irtopakastuslaitosten rakentamisessa on kuitenkin vaarana ylikapasiteetin luominen, koska menekki ei ole nykyisin kovin suuri. Laitosten välistä yhteistyötä hankaloittaa mm. muikkukantojen alueelliset laatuerot koon suhteen. Heinonen on myös Padaskala Oy:n osakas ja toimii hallituksen puheenjohtajana.

4.2.2. ...ja laatua

SSAK:n laatujaosto on tehnyt töitä vuodesta 2007 alkaen sisävesikalastuksen laatuasioiden parissa. Laatuhankkeissa yhteistyötä tehtiin ”Lake Fish Export” –hankkeen kanssa. Yhdistys sai EKTR-tukea laatujaostomahankkeen toteuttamiseen. Keväällä 2010 Det Norske Veritas (DNV) myönsi laatujaokseen kuuluville kalastajille johtamisstandardin ISO 9001:2008 mukaisen sertifikaatin. Sertifiointi kattaa koko tuotantoketjun pyynnistä pakkaamiseen. Yhdistys on saanut EKTR-rahoitusta sisävesikalastuksen valtakunnallisen laatujaostomahankkeen ”Sisävesikalastuksen ISO 9001 –laatujaosto: vakiinnuttamishanke”. Hanke on tarkoitus saada päätökseen vuonna 2013. SSAK ry on avannut uudet kotisivut osoitteessa www.ssak.fi. (Heinonen, suullinen tiedonanto).

Häkkinen ja Karels (2012) totesivat ”Muikku Jump Start” –hankkeen loppuraportissa, että kansainvälinen MSC-sertifikaatti olisi todennäköisesti yksi tärkeä tekijä muikun markkinoinnin onnistumisessa. Myös kotimaan markkinoilla sertifikaateilla voi olla tulevaisuudessa merkitystä.

Rahkio ja Mustalahti (2012) ovat keränneet mittavan aineiston kalan alkutuotantoa koskevaa asiaa selvityksessään ”Kalan käsittelyn riskit sisävesi- ja pienimuotoisen rannikkokalastuksen yhteydessä”. Riskiprofiilissa on kuvattu kalankäsittelyyn liittyviä elintarvikehygieenisia vaaroja ja ohjeistettu kalankäsittelyä hyvän käytännönhygienian ohjeilla. Raportissa on kerättyä kalan alkutuotantoon liittyvää lainsäädäntöä ja purettu kalastustapahtuma eri vaiheineen niihin liittyvine riskeineen. Irtopakastetun muikun osalta laadullisia seikkoja on tutkittu ”Lake Fish Export” –hankkeiden yhteydessä.

Pakastetun kalan laatuaisoista kertovien tutkimuksia on koottuna laajasti Keski-Suomen TE-keskuksen toimesta laaditussa pakastamoyrityksen perustamista ohjeistavassa julkaisussa (Nykänen 2006).

4.2.3. *...sekä yhteistyötä*

Irtopakastuslaitosten rakentamisen hyviä puolia on mm. kalastajien yhteistyön lisääntyminen. Kalastajien kannalta yhteenliittymien ”pakotettu” muodostuminen irtopakastuslaitosten ympärille on iso askel itsenäisistä yrittäjistä yhteistyötä tekeviksi yrittäjiksi, joilla täytyy olla yhteisiä päämääriä. Kalastajien itsensä aiheuttamat markkinahäiriöt vähenevät kalanmyynnin ”ammattimaistuesssa”, kun kalaa ei tarvitse työntää markkinoille hinnalla millä hyvänsä. Tämä on myös syy miksi osa tukkutoimijoista ja alueellisista kalanjalostajista pitää tällaisia hankkeita vastustettavina. Pelkona on, että kalastajien yhtiöstä tulee alueellisesti liian voimakas vaikuttaja, jolloin joidenkin jalostajien ja/tai tukkureiden kalansaanti vaikeutuu.

Yhteistyössä muiden irtopakastuslaitospaikkakuntien kanssa on myös mahdollisuus luoda pysyvämpää valtakunnallista tai jopa ulkomaista kysyntää. Suurten tukkujen vaatimaa toimitusvarmuutta voi olla vaikea tyydyttää yhden laitoksen toimesta, mutta riskiä jakamalla yhteistyön merkeissä se voi onnistua. Samalla kukin laitoksista voi hoitaa kalanmyyntiä myös oman alueensa jalostajille ja tukkureille. Kyse on strategisista valinnoista.

Laitosten sijainnilla on merkitystä yhteistyön tai kilpailutilanteen syntymiselle. Lyhyt välimatka mahdollistaa toisaalta tehokkaan yhteistyön, mutta vastaavasti se voi aiheuttaa myös kilpailutilanteen. Kuva 2. havainnollistaa nykyisten laitosten ja Kerimäelle suunnitellun laitoksen sijoittumista kartalle. Kuitenkin fyysistä etäisyyttä tärkeämpää on tarkastella kalatalon välittömässä läheisyydessä sijaitsevia kalastukseen soveltuvia vesistöjä ja niiden kalavaroja.

4.3. LAINSÄÄDÄNTÖ JA TUKILINJAUKSET

Sisävesialueen kalasatamat ja purkupaikat rahoitetaan EKTR:n toimenpiteestä 2.2.2 Sisävesikalastuksen tilat ja laitteet. Yleishyödyllisten investointien tukitaso on pääsääntöisesti enintään 90 % ja muu rahoitusosuus voi olla kunnan, kunnan sijoitusyhtiön, kalastajien ja alan toimijoiden rahoitusta. Irtopakastuslaitokset ovat alkutuotantotiloja ja julkisina tiloina niiden tulee olla kaikkien sääntöjä noudattavien ammattikalastajien käytössä. Tiloissa voi käsitellä myös kalastajan itse viljelemää kalaa. Sallittuja oman kalan välittömiä käsittelytoimia ovat jäädytys, lajittelu, perkaus ja kalojen pakastus.

Kiinteistöjä, joiden rakentamiseen tai parantamiseen on saatu rakennetukivaroja, velvoittaa hallinnointivelvollisuus, joka nykylinjauksen mukaan on 10 vuotta tuen viimeisen erän maksamisesta laskien. Kansallisen linjauksen mukaan tukea saaneita rakennuksia ja kiinteistöjä tulee käyttää vain tukipäätöksessä tarkoitettuun käyttötarkoitukseen. Valtionavustuslain 13 § mukaan yleishyödylliseen tai siihen rinnastettavaan tarkoitukseen

käytettävien kiinteistöjen rakentamiseen myönnettäviin tukiin voidaan harkitusti soveltaa enintään 30 vuoden käyttöaikaehto.

Neuvoston asetus (EY) N:o 1198/2006 Euroopan kalatalousrahastosta määrittää lähtökohdat sisävesikalastuksen tukemiselle. Asetuksen artiklassa 4 on listattu tavoitteet ja artiklassa 33 on määritetty tarkemmin toimintalinjan 2 yleisperiaatteet. Tuen intensiteettitasot on määritetty asetuksen liitteessä II.

Euroopan kalatalousrahastosta annettujen lakien ja asetusten perusteella sekä vaatimuksesta on laadittu Suomen elinkeinokalatalouden toimintaohjelma 2007-2013. Maa- ja metsätalousministeriö (MMM) on toimintaohjelman hallinnoinnista ja täytäntöönpanosta vastaava hallintoviranomainen. MMM antaa ohjeita Euroopan kalatalousrahaston kansallisesta hallinnoinnista ja elinkeinokalataloudelle myönnettävistä tuista annetun lain (1447/2006) perusteella. Tukilinjauksilla varmistetaan tuensaajien yhdenvertainen ja tasa-puolinen kohtelu alueellisten ELY-keskusten toiminta-alueilla koko Suomessa. Alueelliset ELY-keskukset ovat kuitenkin velvoitettuja tukipäätöksiä tehdessään toteuttamaan tarkoituksenmukaisuusharkintaa ottaen huomioon alueelliset ja tapauskohtaiset erityispiirteet.

Elinkeinokalatalouden toimintaohjelman yleisiä tavoitteita on mm. tuotantoedellytysten parantaminen, mikä mahdollistaa alkutuotannon kehittymisen kilpailukykyiseksi, taloudellisesti kannattavaksi ja kestävän käytön periaatteiden mukaisesti toimivaksi elinkeinoksi, joka pystyy kehittämään omaa toimintaansa. Samalla yrityksistä toivotaan kehittyvän riittävän vahvoiksi kestävässä markkinoiden ja tuotannon vaihtelusta johtuvat epävarmuudet. Kalatalouselinkeinolla on myös merkitys Suomen elintarvikehuollon varmistamisessa. Samalla sen merkitys alueellisen elinvoimaisuuden ja työllisyyden ylläpitäjänä lisääntyy.

Investoimalla ammattikalastajien vetämiin irtopakastuslaitoksiin, ts. alkutuotantoon tarkoitettuihin kalataloihin, kehitetään alueen toimijoiden yhteistyötä, alkutuotantoa, työllistymistä ja kalatalouselinkeinon yleisiä toimintamahdollisuuksia. Tämä on toimintaohjelman yksi tärkeistä tavoitteista.

Euroopan kalatalousrahastoon liittyvät asiat löytyvät Maa- ja metsätalousministeriön internetsivuilla <http://www.mmm.fi/ektr/>.

4.4. KERIMÄEN KALATALON TOIMINTASTRATEGIA

4.4.1. *Yhtiömuoto ja toiminnan pyörittäminen*

Kerimäellä on päätetty perustaa kalastajien yhteenliittymä, Kerimäen Kalatalo Oy (jäljempänä Kalatalo Oy tai yhtiö), joka hallinnoisi rakennettavaa irtopakastuslaitosta (jäljempänä kalatalo tai laitos). Yhtiömuodoista osakeyhtiö on hallinnollisesti raskain, mutta se sitouttaa osakkaat yritykseen. Yhtiön osakkaat eivät ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön velvoitteista. He vastaavat kuitenkin henkilökohtaisesti niistä velvoitteista, joihin he ovat osakeyhtiön nimissä sitoutuneet ennen kuin yhtiö on merkitty kaupparekisteriin. Jos osakas antaa yhtiölle otettaviin lainoihin henkilö- tai reaali- vakuuden, vastaa hän näiltä osin yhtiön velvoitteista. Jokainen yhtiömies on vastuussa sijoittamansa osakepääoman määrällä. Yhtiön hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat yhtiölle, osakkaille

tai ulkopuolisille tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttamastaan vahingosta.

Kerimäellä yhteenliittymästä kiinnostuneiden kalastajien lähtökohtana on ollut, että yhtiölle palkataan toimitusjohtaja, joka ei ole ammattikalastaja. Toimitusjohtaja pystyisi tällöin keskittymään laitoksen juoksevien asioiden hoitamiseen ja olemaan yhtiön yhteyshenkilönä. Toimitusjohtaja hoitaa yhtiön maksuliikennettä mm. sähkö-, vesi- ym. juoksevat kulut sekä kunnan asettaman lunastussopimuksen mukaisen korvaus. Kalatalo Oy saa tuloja kalatalon käytöstä perittävien maksujen mukaan. Kalatalo Oy:n osakkaat maksavat laitoksen käytöstä yhtiön määräämien taksojen mukaisesti eli yhtiö vuokraa käyttöoikeutta kalastajille. Yhtiön ulkopuolisten kalastajien käyttömaksuihin lisätään pieni kate (esim. 20 %). Kerättävillä maksuilla pyritään kattamaan kalatalon ylläpito- ja käyttökustannukset.

Toimitusjohtaja toimisi myös osakkaiden pyytämien kalojen markkinoijana. Kalastajat toimivat edelleen itsenäisinä yrittäjinä eli yhtiön markkinoimat kalat ovat kalastajien omaa kalanmyyntituloa. Tällöin Kalatalo Oy ei siis saa kalanmyyntituloja eikä se osta osakkaiden tai ulkopuolisten kalastajien kaloja. Osakkaat maksavat markkinointikuluja esim. kalalajin ja kilomäärän perusteella, jolla katetaan yhtiölle markkinoinnista aiheutetut toimintakulut. Tällä varmistetaan, että Kalatalo Oy ei tavoittele voittoa toimiessaan julkisessa tilassa. Osakkailla on mahdollista myös itse hoitaa oman kalan markkinointi. Yhtenä vaihtoehtona on, että kalastajat perustavat oman markkinointiyhtiön. Kalatalo Oy:n toimitusjohtaja voi olla myös markkinointiyhtiön toimitusjohtaja. Koska itse kalatalo on julkinen kiinteistö on markkinointiyhtiön toimittava omissa tiloissa. Tällöin markkinointiyhtiö voi ostaa kalaa suoraan Kalatalo Oy:n osakkailta ja ulkopuolisilta kalastajilta. Myytävä kalaerä siirtyy markkinointiyhtiön omistukseen, kun kalaerä lähtee laitoksesta ja kaupat ostajan kanssa on tehty. Varastointikulut ja -riskit jäävät kunkin kalastajan omille harteille riippumatta siitä onko kalaerä Kalatalo Oy:n osakkaan tai palveluja käyttävien ulkopuolisten kalastajien kalaa.

Osakkaat ovat keskusteluissa ilmaisseet, että Kerimäen Kalatalo Oy:n tulee keskittyä kotimaan markkinoihin.

Perkuu voi muodostua ajoittain ongelmalliseksi, varsinkin muikun sesonkiaikoina. Tällöin yhtiö voi palkata ulkopuolista työvoimaa hoitamaan kalatalossa tapahtuvaa perkausta. Yhtiön osakkailla on myös omia perkuulaitteita ja yhtiö voi myös vuokrata lähistöllä olevia perkuulaitteita yhtiön käyttöön.

4.4.2. Kiinteistön lunastussopimus

Yhtiö ja Kerimäen kunta tekevät sopimuksen, jossa määritetään missä ajassa kunnan rahoitusosuus lunastetaan yhtiön nimiin. Lunastussopimuksen kesto on vähintään 10 vuotta, mutta pidemmänkin ajan sopiminen voi olla mahdollista. Sopimuksesta on käytävä ilmi, miten vuokra/lunastushinta on määräytynyt. Periaatteessa lunastushinta on kunnan rahoitusosuus (10 % kokonaiskustannuksista) jaettuna lunastusajan kuukausien määrällä, johon on lisätty pieni korko mm. inflaation kattamiseksi. Kerimäen irtopakastuslaitoksen kokonaiskustannuslaskelma on esitetty liitteessä 3. Jos vuokrasopimus purkautuu, kiinteistön omistaja on vastuussa siitä, että kiinteistöä käytetään tuettuun tarkoitukseen

päätöksessä määritellyn ajan ja tukiehtojen mukaisesti.

4.4.3. Logistiikka ja laatuasiat

Kerimäen Kalatalo Oy:n on syytä tehdä yhteistyötä logistisissa ratkaisuissa. Tästä voi olla hyötyä mm. laadullisista syistä. Suurempien kalaerien toimittamisessa yhtiö voi turvautua ulkopuoliseen palveluun tai tehdä sopimuksia tukun kanssa kalojen noutamisesta. Yhtiön ei todennäköisesti kannata investoida omaan kalustoon. Osalla kalastajista on jo valmiiksi omaa kylmäkuljetuskalustoa. Kaluston suhteen on varmistuttava, että ne täyttävät vaaditut laadulliset seikat ja kuljetukset noudattavat yhtiön laatustrategiaa. Kalatalon kautta kulkevan kalan laatuun on panostettava

Puruveden muikun nimisuojausprosessi on käynnissä (MMM 2012b) ja mikäli nimisuoja myönnetään on Kalatalo Oy:n ryhdyttävä hyödyntämään sen suomia etuja mahdollisuuksien mukaan.

4.4.4. Toiminnan rajoitukset

Kalatalo on julkinen alkutuotantotila ja sen toimintaa on rajoitettu EKTR:n yhteisten pelisääntöjen mukaisesti. Kalan jalostusta laitoksessa ei voi harjoittaa. Laitos on tarkoitettu ammattikalastajien oman kalan ensikäsittelyyn.

Yhtiön pitää seurata valtakunnallisesti mitä laitoksessa saa tehdä ja pelisäännöt on oltava selkeät ja läpinäkyvät myös yhtiön ulkopuolisille alan toimijoille.

Jos yhtiö ryhtyy jalostamaan kalaa on se tehtävä laitoksen ulkopuolella. Tällöin vaihtoehtona on, että kukin osakaskalastajat kehittää omia tilojaan tai yhtiö rakennuttaa kalatalon ulkopuolelle jalostustiloja. Keveimmät ratkaisut voivat olla moduulipohjaisia siirrettäviä tiloja, joiden etu verrattuna kiinteisiin rakennuksiin on alhaisemmissa rakentamiskustannuksissa ja helpommassa muunneltavuudessa. Erilaisia konttipohjaisia ratkaisumalleja ja virityksiä on ollut käytössä jo pitkään. Vastikään Padasjoella on valmistunut EKTR:n pilottihankkeena toteutettu siirrettävä kalastama, jossa on otettu huomioon uuden elintarvikelain ja asetuksen vaatimukset (Pylvänäinen ja Peltomäki 2012).

4.4.5. Kerimäen Kalatalo Oy:n työlistä

Kalastajien yhteenliittymän tulee laatia ensi tilassa oma liiketoimintasuunnitelma ja kustannuslaskelmat. Liiketoimintasuunnitelman laadintaan on saatavissa apua useilta tahoilta ja suunnitelman teossa on hyvä olla yhteydessä myös Kerimäen kuntaan ja alueelliseen kehittämissyhtiöön. Kunta on kiinteistön rakennuttaja ja omistaja, joten yhteistyö on välttämätöntä mm. sovittaessa lunastussopimuksen yksityiskohdista. Kerimäen Kalatalo Oy:n osakkaat voivat myös vaikuttaa kiinteistön toiminnallisiin ratkaisuihin. Osakkaiden tulisi myös harkita vierailukäyntejä, yhdessä tai useammassa, muilla paikkakunnilla toimivissa kalastajien vetämissä Kalataloissa. Näistä on saatavilla vinkkejä mitä kannattaisi ehkä tehdä toisin.

Yhtiön on myös ryhdyttävä perehtymään yhteiseen omavalvontasuunnitelmaan ja luomaan laatustrategiaa. Ainakin yhdellä tulevista osakkaista onkin jo tietoa ja oikeus käyttää ISO 9001-laaturjestelmän sertifiointia.

Kalastajien tahtona on ollut, että yhteenliittymälle palkataan ulkopuolinen toimitusjohtaja. Henkilöstön palkkaaminen on suuri kustannuserä eli on varmistuttava, esim. mallintamalla liiketoimintasuunnitelmaan perustuvia kassavirtoja, onko jo toiminnan alkuvaiheessa ulkopuolisen työvoiman käytölle edellytyksiä. Kalastajien jaksamisen kannalta on esille noussut myös seikka, että varsinkin kalastuksen sesonkiaikoina yhtiön tulisi palkata perkaajia. Tällainen toimintatapa on käytössä myös muilla laitospaikkakunnilla.

Osakkaiden on syytä perehtyä Alajan (2010) tekemään esiselvitykseen ja erityisesti Keski-Suomen TE-keskuksen laatimaan irtopakastuslaitosten rakentamista koskevaan raporttiin (Nykänen 2006).

5. LOPPUPÄÄTELMÄ

Irtopakastetun kalan menekkiin on suhtauduttu epäilevästi, mutta suurten kalamäärien käyttäjien mielestä kysynnän kasvulle on olemassa perusteet. Pelkästään nykyisiä irtopakastusmarkkinoita tarkastelemalla uusien laitosten rakentamiselle ei silti näyttäisi olevan perusteita. Pitää kuitenkin muistaa, että laitoksen vaikuttavuutta arvioitaessa tulee tarkastella myös muita näkökulmia.

Markkinoiden luominen erilaisten hankkeiden kautta on mahdollista, mutta tärkeintä on, että kalastajat myös sitoutuvat markkinointiin hankkeiden jälkeenkin. Markkinointiponnistelut kuitenkin osoittavat, että kysyntää on mahdollista luoda jos niin halutaan. Valitettava tosiasia on, että me kuluttajat emme juurikaan tiedä mitä haluamme. Kotimaisen järvikalan etuna on se, että sen puolesta ei tarvitse edes valehdella. Tuote on erinomainen.

Kerimäellä on voimakas tahtotila ja hanketta on edistetty voimallisesti Kerimäen kunnan suunnalta. Teoreettisesti tarkasteltuna alueen kalakannat mahdollistavat kalatalon perustamisen (Alaja 2010) ja hankkeeseen jo alkuvaiheessa sitoutuneita ammattikalastajista on löytynyt riittävä määrä (Kerimäen kunta 2012). Lisäksi on mahdollista ja jopa todennäköistä, että nyt hankkeen ulkopuolelle jääneistä kalastajista osa sitoutuu myöhemmin kalatalon toimintaan. Alueelliset tukkurit ja jalostajat suhtautuvat hankkeeseen suurelta osin positiivisesti, mutta muutamat ovat ehdottoman vastustavalla kannalla.

Ammattikalastajien tukeminen tässä laajuudessa voi syödä seuraavan portaan elinkeinokalatalouden toimijoiden toimintamahdollisuuksia. On kuitenkin muistettava, että kotimaisen kalan varassa toimivat yritykset ovat ammattikalastajien tuottaman kalan varassa, joten alkutuotannon tukeminen on hyödyksi välillisesti myös heille. Suomessa ammattikalastus painii jatkuvasti sen tosiseikan kanssa, että ala ei houkuttele uusia yrittäjiä. Nykyaikaiset käsittelytilat riittävän monipuolisoin laitteistoin varustettuna voivat

houkutella uusia yrittäjiä, mikä on ammattikalastuksen jatkuvuuden kannalta oleellista.

Mikäli laitoksen rakentamiseen päädytään tulee se varmuudella muuttamaan kalatalouskenttää koko Etelä-Savon alueella. Kysymys onkin siitä minkälaisia yhteistyökuvioita laitoksen rakentaminen mahdollistaa ja mitkä nykyisistä toimintamalleista loppuvat. Se kummassa saadaan tai menetetään kalatalouden osalta enemmän on mahdotonta ennustaa. Sen ratkaisevat alalla toimivat ihmiset.

Parhaimmillaan rakennettava laitoksesta ja sitä pyörittävästä yhtiöstä voi tulla vahva alueellinen toimija, joka turvaa kalan saannin myös jalostusportaalle tuoden samalla vakautta markkinoille. Pitkäjänteinen toiminta ja vakaus on varmasti eduksi koko kalatalouskentälle.

Maa- ja metsätalousministeriön laatima Kansallinen ammattikalastusohjelma 2015 (MMM 2010) on asettanut ammattikalastukselle seuraavanlaisen tavoittilan: ”Suomessa on kannattava, arvostettu ja elinvoimainen kalastuselinkeino. Ammattikalastuksen kohteena olevat kalakannat ovat hyvässä tilassa. Ammattikalastus parantaa vesien tilaa poistamalla ravinteita vesistä. Ammattikalastus tuottaa korkealaatuista kalaa jalostuksen, kaupan ja kuluttajien tarpeisiin siten, että markkinoille tulevan kotimaisen kalan määrä ja arvo kasvaa.”

Kerimäen irtopakastuslaitoksen rakentamisesta voidaan odottaa olevan yhteiskunnallista (taloudellista ja sosiaalista) hyötyä siinä määrin, että hanke on toteuttamiskelpoinen. Sijainti Suomen keskeisellä muikkualueella useiden eri vesistöjen äärellä vähentää kalakantojen luonnollisesta vaihtelusta johtuvia pyynnillisiä riskejä. Alueellinen tahtotila on varsin selkeästi hankkeen kannalla ja hanke parantaa ammattikalastuksen alueellisia edellytyksiä.

6. LÄHTEET

Suulliset tietolähteet:

- Eronen J. 2012. Lappeenrannan Kalastama Oy.
Halmesmäki M. 2012. Kespro Oy.
Heinonen V. 2012. Suomen sisävesiammattikalastajat ry.
Hytönen J. 2012. Vesannon Kala Osuuskunta.
Jordas K. 2012. Suomen Ammattikalastajiliitto ry.
Kantola T. 2012. Kespro Oy.
Korhonen J. 2012. Koillismaan Luonnonkala Oy.
Koskela A. 2012. Kespro Oy.
Kutvonen H. 2012. Lappeenrannan Kalasatama Oy.
Lundqvist J. 2012 Finnfrost Oy.
Nyrönen J. 2012. Kainuun ELY-keskus
Närhi K. 2012. Meira Nova Oy.
Peltomäki T. 2012. Padaskala Oy.
Rautiainen T. 2012. Mikkelin ammattikorkeakoulu.
Tiitinen V. 2012. Lappeenrannan Kalasatama Oy.
Törrönen M. 2012. Lappeenrannan Kalasatama Oy.

Internet ja verkkojulkaisut:

- Chipsters 2012. Ab Chipsters Food Oy. Kotisivut <http://www.chipsters.fi>. Luettu 23.8.2012.
- FIC 2012. Fish innovation Centre Oy. <http://www2.fic.fi/fi/irtopakastus>. Luettu 23.8.2012.
- Finnfrost 2012. Finnfrost Oy. Kotisivut <http://www.finnfrost.fi>. Luettu 23.8.2012.
- Häkkinen J. Ja Karels A. 2012. Muikku Jump Start Hanke. Muikun ulkomaan markkinoiden kartoitus ja selvitys sertifikaatin mahdollisuudesta muikulle. Etelä-Karjalan Kalatalouskeskus ry, Lappeenranta. 32 s.
<http://www.ekkalatalouskeskus.fi/index.php?p=12&id=7>. Luettu 9.8.2012.
- Inex Partners 2012. Inex Partners Oy. Kotisivut <http://www.inex.fi>. Luettu 23.8.2012.
- Kalastuslaki 756/2001. Kalastuslaki 16.4.1982/286, lisätty 6 a § 31.8.2001/756.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820286> (Luettu 6.8.2012)
- Kerimäen kunta. Kunnanhallituksen kokouspöytäkirja 23.8.2012, 236 §.
Kalalogistiikkakeskus. Sisältää kunnanhallituksen kokouspöytäkirjat 30.6.2011, § 193

ja 26.6.2012, § 201.

http://dynasty.kerimaki.fi/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting_frames. Luettu 29.8.2012.

Kespro 2012. Kespro Oy. Kotisivut <http://www.kespro.fi>. Luettu 23.8.2012.

Kuusamon kalatalo 2012. Koillismaan luonnonkala Oy. Kotisivut <http://www.kitkanviisas.fi/koillismaan-luonnonkala-oy-yritysesittely.html>. Luettu 23.8.2012.

Lappeenrannan kalasatama 2012. Lappeenrannan Kalastama Oy. Kotisivut <http://www.lprkalasatama.fi>. Luettu 23.8.2012.

Lännen tehtaot 2012. Lännen Tehtaot –konserni. Kotisivut <http://www.lannen.fi>. Luettu 23.8.2012.

MMM 2010. Maa- ja metsätalousministeriö. Kansallinen ammattikalastusohjelma 2015. http://www.mmm.fi/attachments/kalariistajaporot/5nUA8SvWg/100212_ammattikalastusohjelma_rappari.pdf. Luettu 30.8.2012.

MMM 2012a. Maa- ja metsätalousministeriö. Elinkeinokalatalouden tuet. <http://www.mmm.fi/ektr>. Luettu 31.8.2012.

MMM 2012b. Maa- ja metsätalousministeriön päätös 'Puruveden muikku' –nimityksen suojaamista maantieteellisenä merkintänä koskevan hakemuksen hyväksymisestä. Päätös Dnro 2953/421/2010. <http://www.mmm.fi/fi/index/etusivu/elintarvikkeet/laatujaaturvallisuus/nimisuojajarjestelma/puruvedenmuikku.html>. Luettu 17.7.2012.

Nykänen M. 2006. Pienen kalan pakastuslaitosverkosto Suomen sisävesille? – Pakastamoyrityksiä perustettaessa huomioitavia seikkoja. Keski-Suomen TE-keskus. http://www.mmm.fi/attachments/elinkeinokalatalousloppuraportit/5AJdVmFEe/PAKA_STAMORAPORTTI20KSTEK.pdf. Luettu 11.6.2012.

Rahkio M. ja Mustalahti S. 2012. Kalan käsittelyn riskit sisävesi- ja pienimuotoisen rannikkokalastuksen yhteydessä, Riskiprofiili. Lihateollisuuden tutkimuskeskus. http://www.sakl.fi/doc/Kalan_kasittelyn_riskit.pdf. Luettu 31.8.2012.

SOK 2012. Suomen Osuuskauppojen Keskuskunta, SOK-yhtymä. Kotisivut <http://www.s-kanava.fi>. Luettu 23.8.2012.

Tuko 2012. Tuko Logistics Osuuskunta. Kotisivut <http://www.tuko.fi>. Luettu 23.8.2012.

Kirjallisuus:

Alaja H. 2010. Elinkeinokalatalouden liiketoimintaedellytysten kehittäminen Savonlinnan seudulla – Esiselvitys. Savonlinnan seudun yrityspalvelut. Jyväskylän yliopisto, Ympäristötutkimuskeskus. Tutkimusraportti 76/2010. 57 s.

Etelä-Savon TE-keskus 2009. Etelä-Savon kalatalouden yrittäjä- ja palveluopas 2009. Etelä-Savon TE-keskuksen raportteja 1/2009. 40 s.

Huttunen H. 2011. Vesannon kalaosuuskunnan irtopakastetun muikun tuotteistaminen –

esiselvityshanke versio 1.2. Sisä-Savon seutuyhtymä. 7 s.

Peltomäki H. 2008. Sisävesikalan viennin kehittämis- ja vakiinnuttamishanke 1.7.2006 – 30.6.2008 ”Lake Fish Export” Loppuraportti. Tiivistelmä väliraporteista I, II ja III. 7 s.

Pylvänäinen P. ja Peltomäki T. 2012. Siirrettävä kalasatma (Pilottihanke)/Loppuraportti. Hanke numero 100930. Dnro. 1547/356/10. Toimenpide III.5. Tiivistelmä 14 s.

7. LIITTEET

Liite 1. Kalastajien näkemyksiä

Liite 2. Kalanjalostajien näkemyksiä

Liite 3. Kalatalon kustannuslaskelmat